SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA’LIM ASOSIDA TALABALARNING TABIATGA ESTETIK MUNOSABATINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI

Umarova Zuhra Ne’matovna
Xalqaro innovatsion universiteti
Pedagogika fakulteti 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim paradigmasi doirasida talabalarning tabiatga bo‘lgan estetik munosabatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etiladi. Maqolada talabaning individual-psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda tabiat go‘zalligini idrok etish madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik metodlar tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, estetik munosabat, tabiat estetikasi, ekologik ong, pedagogik texnologiya, kreativ fikrlash, gumanistik yondashuv, subyekt-subyekt munosabati.*

KIRISH

Zamonaviy pedagogikaning asosiy maqsadi nafaqat bilimli mutaxassis, balki ma’naviy boy, atrofdagi olam bilan uyg‘unlikda yashaydigan shaxsni tarbiyalashdir. Insoniyatning tabiat bilan o‘zaro munosabatida vujudga kelgan murakkab vaziyatlar talaba-yoshlarda tabiatga bo‘lgan estetik va axloqiy munosabatni shakllantirishni dolzarb masalaga aylantirdi. Tabiat nafaqat moddiy boyliklar manbai, balki inson ruhini boyitadigan, unga estetik zavq beradigan yuksak san’at asaridir.

Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim texnologiyasi talabani ta’lim markaziga qo‘yish orqali, uning tabiat bilan muloqotini shaxsiylashtirishga, tabiatdagi go‘zallikni o‘zining ichki kechinmalari orqali his qilishiga imkon yaratadi.

SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA’LIMNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim (Student-Centered Learning) an’anaviy ta’limdan farqli o‘laroq, talabani tayyor qoliplarga solishdan voz kechadi. Bu yondashuvda har bir talabaning dunyoqarashi, estetik didi va hissiy qabul qilish darajasi o‘ziga xos qadriyat hisoblanadi. Gumanistik pedagogikaning yirik vakillari (K.Rojers, A.Maslou) ta’limning asosiy maqsadi shaxsning o‘z-o‘zini namoyon qilishi ekanligini ta’kidlaganlar.

Tabiatga estetik munosabatni shakllantirishda mazkur yondashuv talabada "men tabiatning bir qismiman" degan tuyg‘uni uyg‘otishga yo‘naltiriladi. Bunda o‘qituvchi axborot uzatuvchi shaxs emas, balki talabaning tabiat go‘zalligini kashf etishidagi maslahatchisi va hamkori sifatida namoyon bo‘ladi.

TABIATGA ESTETIK MUNOSABATNI SHAKLLANTIRISH-NING SAMARALI METODLARI

1. Ekologik-estetik kuzatuv va mushohada metodi Bu metod talabalarning diqqatini tabiatdagi mayda detallarga – ranglar tovlanishi, barglarning geometrik shakli, tabiatdagi simmetriya va asimmetriyaga qaratishga asoslanadi. Mashg‘ulotlar davomida "Tabiatdagi ranglar simfoniyasi" mavzusida ochiq darslar o‘tkazish talabaning vizual xotirasini va estetik idrokini o‘stiradi.

2. "Art-Pedagogika" yondashuvi San’at va tabiat bir-biri bilan uzviy bog‘liq. Talabalarga tabiat manzaralarini musiqiy asarlar (masalan, Vivaldining "Fasllar" asari) yoki tasviriy san’at durdonalari bilan solishtirish

topshirig‘i beriladi. Bu jarayonda talaba tabiatdagi go‘zallikni san’at tili bilan ifodalashni o‘rganadi. Shaxsiy kreativlikni rag‘batlantirish uchun "Tabiatning men ko‘rgan qiyofasi" mavzusida foto-insholar yoki ijodiy loyihalar tayyorlash tavsiya etiladi.

3. Muammoli-izlanishli muloqot (Interfaol suhbat) Bunda talabalarga "Go‘zallik dunyoni qutqaradimi yoki inson dunyodagi go‘zallikni qutqarishi kerakmi?" kabi mantiqiy-falsafiy savollar tashlanadi. Talabalar o‘z fikrlarini erkin bayon qilish orqali tabiatga nisbatan shaxsiy mas’uliyat va estetik bog‘liqlikni his qila boshlaydilar.

TADQIQOT TAHLILI VA METODOLOGIK NATIJALAR

O‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, shaxsga yo‘naltirilgan metodlar qo‘llanilganda, talabalarning tabiatga bo‘lgan munosabati bir necha bosqichda rivojlanadi.

Dastlabki bosqichda talabalar tabiatga faqat foydali resurs sifatida qaragan bo‘lsalar, metodik ta’sirlar natijasida ularda hissiy-estetik qabul qilish darajasi osha boshlaydi. Ya’ni, talaba daraxtni shunchaki yog‘och manbai emas, balki o‘ziga xos tirik hayot shakli va go‘zallik obyekti sifatida ko‘ra boshlaydi. Bu jarayonda talabalarning mantiqiy fikrlashi bilan birga emotsional intellekti (EQ) ham rivojlanishi kuzatiladi.

Shuningdek, o‘quv jarayonida AKT vositalaridan foydalanish, xususan, dunyoning eng go‘zal go‘shalariga virtual sayohatlar uyushtirish, talabalarda go‘zallikni qiyoslash va baholash ko‘nikmasini shakllantiradi.

MUNOZARA VA AMALIY TAKLIFLAR

Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim asosida talabalarning estetik madaniyatini yuksaltirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlarni yaratish lozim:

• Talabalarning tabiatga bo‘lgan qiziqishlari va estetik ehtiyojlarini muntazam ravishda diagnostika qilib borish;

• O‘quv dasturlariga tabiat va inson munosabatlarining estetik jihatlarini aks ettiruvchi maxsus modullarni kiritish;

• "Ekologik dizayn" yo‘nalishidagi to‘garaklar faoliyatini yo‘lga qo‘yish, bu yerda talabalar tabiiy materiallardan estetik buyumlar yaratishni o‘rganadilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim talabaning ma’naviy olamini boyitish uchun keng imkoniyatlar ochadi. Tabiatga estetik munosabatni shakllantirish — bu shunchaki bilim berish emas, balki talabaning qalbida go‘zallikka muhabbat va tabiatga nisbatan yuksak madaniyatni tarbiyalashdir. Bunday yondashuv bilan tayyorlangan kadrlar kelajakda nafaqat o‘z sohasining ustasi, balki atrof-muhitni asraydigan, uning go‘zalligidan kuch oladigan ongli shaxslar bo‘lib yetishadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi". - Toshkent, 2022.
2. Karimov I.A. "Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch". - Toshkent, 2008.
3. Yo‘ldoshev J.G‘. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar". - Toshkent, 2010.
4. Rogers C.R. "Freedom to Learn". - Ohio, 1969.
5. G‘ulomov P.N. "Inson va tabiat". - Toshkent, 2015.